

В.М. ЖУК

(Національна академія аграрних наук України, м. Київ, Україна)

Б.В. МЕЛЬНИЧУК

(Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна)

Ю.С. БЕЗДУШНА

(Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна)

Проблеми реформування державної статистики України

Стаття присвячена аналізу ініціатив щодо реформування державної статистики в Україні, а також обґрунтуванню напрямків удосконалення інформаційного забезпечення моніторингу аграрних ринків та ефективного державного галузевого управління. Здійснено критичну оцінку заходів з реформування державної статистики, які передбачають скорочення чисельності штату Державної служби статистики України, зменшення кількості обов'язкових статистичних звітів та передачу ряду статистичних звітів на адміністрування іншим державним органам. Наведено перелік форм державних статистичних спостережень у галузі сільського, лісового та рибного господарства, що підлягають заповненню у 2016 році. Обґрунтовано необхідність застосування виваженого підходу до скорочення кількості звітних форм, повномасштабного аналізу і дослідження ступеня затребуваності окремих форм різними групами користувачів. Надано пропозиції щодо реформування статистики в галузі сільського господарства через запровадження системи відомчої аграрної статистики, що є важливим елементом моніторингу аграрних ринків та ефективного галузевого управління.

Ключові слова: бухгалтерський облік, звітність, державна статистика, сільське господарство, моніторинг аграрних ринків.

В.Н. ЖУК

(Національная академия аграрных наук Украины, г. Киев, Украина)

Б.В. МЕЛЬНИЧУК

(Национальный научный центр «Институт аграрной экономики», г. Киев, Украина)

Ю.С. БЕЗДУШНАЯ

(Национальный научный центр «Институт аграрной экономики», г. Киев, Украина)

Проблемы реформирования государственной статистики Украины

Статья посвящена анализу инициатив по реформированию государственной статистики в Украине, а также обоснованию направлений совершенствования информационного обеспечения мониторинга аграрных рынков и эффективного государственного отраслевого управления. Осуществлено критическую оценку мероприятий по реформированию государственной статистики, которые предусматривают сокращение численности штата Государственной службы статистики Украины, уменьшение количества обязательных статистических отчетов и передачу ряда статистических отчетов на администрирование другим государственным органам. Приведен перечень форм государственных статистических наблюдений в области сельского, лесного и рыбного хозяйства, подлежащих заполнению в 2016 году. Обоснована необходимость применения взвешенного подхода к сокращению количества отчетных форм, полномасштабного анализа и исследования степени востребованности отдельных форм различными группами пользователей. Даны предложения по реформированию статистики в области сельского хозяйства путем внедрения системы ведомственной аграрной статистики, которая является важным элементом мониторинга аграрных рынков и эффективного отраслевого управления.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, отчетность, государственная статистика, сельское хозяйство, мониторинг аграрных рынков.

Problems of Reforming State Statistics of Ukraine

The article is concerned with analysis of initiatives for reforming state statistics in Ukraine and substantiation of ways for improvement of information support to monitor agrarian markets and efficient state sectorial management. The critical evaluation is given to measures to be taken to reform state statistics, which stipulate reduction of the staff of the State Statistics Service of Ukraine, reduction in quantity of mandatory statistics reports and delivery of a range of statistics reports to be administered to other state authorities. It lists the forms of state statistic observations in agricultural, forest and fish industries to be filled in 2016. It proves the necessity to apply the balanced approach to reduction of quantity of report forms, full-fledged analysis and investigation of need in some forms for different user groups. It contains proposals on reforming statistics in agriculture through implementation of the institutional agrarian statistics that is the important element for agrarian market monitoring and effective sectorial management.

Keywords: accounting, reporting, official statistics, agriculture, monitoring of agricultural markets.

Постановка проблеми. Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 схвалена Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», яка передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави. Серед них – реформа статистики.

В кінці 2015 року Кабінет Міністрів України схвалив та запропонував Верховній Раді законопроект, що реформує Державну службу статистики України. Відповідальним за проведення реформи визначено Міністерство економіки і торгівлі України. Затверджений проект передбачає скорочення штату Державної служби статистики на 20 % та поетапне зменшення кількості обов’язкових статистичних звітів, які подають українські підприємства [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Запропоновані нововведення викликали резонанс в науково-експертних колах, породивши різні фронти дискусії від схвалення до обґрунтованої критики. За ініціативи професора І.Г. Манцурова та за сприянням Економічного дискусійного клубу в Україні розпочато національну громадську дискусію «Щодо напрямків і глибини реформування системи державної статистики України» [2]. Один із учасників дискусії – професор університету Сорбона-Пантеон (Париж, Франція). Так, професор О.О. Васечко констатує, що високий рівень французької статистики був обумовлений розумінням потреб суспільства та уряду Франції, її роллю в управлінні соціальними, економічними та політичними процесами в країні [7]. І. Чернишев, керівник відділу Департаменту статистики Міжнародної організації праці вважає, що модернізацію та реформування системи статистики України слід починати не зі скорочення бюджету Державної служби статистики, а з розробки і затвердження Дорожньої карти, що

демонструє вдалий приклад Центрального статистичного управління Польщі [7].

В аграрному галузевому аспекті до дискусії долучились науковці ННЦ «Інститут аграрної економіки» Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк, О.М. Шпичак та інші, які піднімають проблему оцінки результативності галузі сільського господарства. Їх дослідження спрямовані на вивчення впливу проблем міжгалузевих відносин, якості інформаційного забезпечення оцінки, невідповідності статистичних та фактичних фінансових результатів, недооцінки основних засобів та матеріальних ресурсів, низького рівня оплати праці, недоліків методології бухгалтерського обліку щодо визначення фінансових результатів у сільському господарстві, інфляційних та інвестиційних факторів на результативність сільгоспвиробництва. Як зазначає Ю.О. Лупенко, за даними вітчизняної статистики фінансові результати сільського господарства за 2015 рік, є найкращими серед інших основних галузей економіки, а рівень рентабельності виробництва є найвищим за останні 20 років. Однак фактичний стан справ у сільському господарстві не такий оптимістичний. Науковці звертають увагу на невідповідність статистичних і реальних фінансових результатів галузі, наголошують на необхідності врахування інфляційних факторів при їх оцінці, а також доцільності подальшого обговорення проблеми після остаточного формування даних офіційної статистики [1].

Метою статті є критична оцінка ініціатив щодо реформування державної статистики в Україні, а також обґрунтування напрямків удосконалення інформаційного забезпечення моніторингу аграрних ринків та ефективного державного галузевого управління.

Бухгалтерський облік

Виклад основного матеріалу. Отже, головними кроками проголошеної наприкінці 2015 року реформи статистики визначено:

– скорочення чисельності штату Державної служби статистики України, в першу чергу – її регіональних підрозділів;

– зменшення кількості обов'язкових статистичних звітів, які подають українські підприємства;

– передача на адміністрування державним органам 50 відсотків усіх статистичних звітів [6].

Підтримуючи в цілому ідею удосконалення системи статистичної інформації, слід відзначити, що будь-яке реформування повинно посилити спроможність державної статистики виконувати покладені на неї функції та забезпечувати інформацією експертну спільноту для якісної оцінки соціально-економічних процесів. Існуючі на сьогодні ініціативи щодо скорочення штату, зменшення кількості форм статистичних спостережень мають ряд недоліків, що потребують усунення та доопрацювання.

І. Скорочення кількості звітних форм та показників. Сама по собі ідея усунення дублювання та зменшення кількості звітних показників (форм) є

раціональною. Разом з тим, до їх скорочення слід підходити виважено, здійснивши повномасштабний аналіз і дослідження ступеня застосування та затребуваності різними групами користувачів. Так, зокрема, за повідомленням видання «Дзеркало тижня» до переліку форм статзвітності, що підлягають скасуванню, включено річний «Звіт про роботу електростанції», який надають атомні електростанції вартістю в мільярди доларів та який містить інформацію про потужність електростанцій і вироблення ними електроенергії для складання енергетичних балансів країни. Крім використання для внутрішніх потреб, даний звіт направляється Держстатом у Міжнародне енергетичне агентство та Статистичний департамент ООН для видання бюлетенів «Energy Statistics Yearbook» і «Energy Balances and Electricity Profiles» [5]. Що ж стосується сільськогосподарської статистики то на сьогодні, відповідно до Загального таблицю форм державних статистичних спостережень діє 22 форми звітності, що готують та подають окремі або усі суб'єкти господарювання, зайняті у галузі сільського, лісового та рибного господарства або органи місцевого самоврядування на сільських територіях (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік форм державних статистичних спостережень у галузі сільського, лісового та рибного господарства у 2016 році

№ п/п	Найменування форми	Індекс форми	Періодичність	Хто подає	Строк подання
1	2	3	4	5	6
1	Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 20__ року	4-сг	річна	Юридичні особи відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність	на 5-й день після закінчення сівби ярих культур, але не пізніше 2 червня
2	Звіт про сівбу та збирання врожаю сільськогосподарських культур, проведення інших польових робіт	37-сг	місячна	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, за переліком, визначеним органом державної статистики	до 2-го числа місяця, наступного після звітного періоду (у липні-листопаді)
3	Внесення мінеральних, органічних добрив, гіпсування та вапнування ґрунтів під урожай 20__ року	9-б-сг	річна	Юридичні особи, їхні відокремлені підрозділи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, за встановленим переліком	до 2 грудня
4	Стан тваринництва на "___" _____ 20__ року	24-сг	місячна	Юридичні особи, їхні відокремлені підрозділи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, за встановленим переліком	до 2 числа після звітного періоду
5	Стан тваринництва за 20__ рік	24	річна	Юридичні особи, їхні відокремлені підрозділи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність	до 20 січня
6	Звіт про площі та валові збори сільськогосподарських культур, плодів, ягід і винограду	29-сг	річна	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 2 грудня
7	Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств	50-сг	річна	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 28 лютого

1	2	3	4	5	6
8	Окремі показники розвитку сільських, селищних, міських рад у галузі сільського господарства	6-сільрада	річна	Сільські, селищні, міські ради, на території яких розташовані сільські населені пункти	до 20 січня
9	Наявність сільськогосподарської техніки в сільськогосподарських підприємствах у 20 __ році	10-мех	річна	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 28 лютого
10	Основні показники господарської діяльності фермерського господарства, малого підприємства у сільському господарстві	2-ферм	річна	Фермерські господарства, малі підприємства, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, за переліком, визначеним органом державної статистики	до 28 лютого
11	Звіт про надходження сільськогосподарських тварин на переробні підприємства	11-заг	квартальна	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють виробництво м'яса та мають власні або орендовані потужності для забою тварин сільськогосподарських живих, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 4 числа місяця, наступного за звітним періодом
12	Звіт про надходження молока сирого на переробні підприємства	13-заг	квартальна	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які мають власні або орендовані переробні потужності та здійснюють перероблення молока сирого, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 4 числа місяця, наступного за звітним періодом
13	Звіт про перероблення винограду на виноматеріали	1-виноград	річна	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які мають власні або орендовані переробні потужності та здійснюють перероблення винограду на виноматеріали, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 4 грудня
14	Звіт про реалізацію продукції сільського господарства	21-заг	місячна	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 5 числа місяця, наступного за звітним періодом
15	Реалізація сільськогосподарської продукції	21-заг	річна	Юридичні особи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 20 січня
16	Звіт про надходження зернових та олійних культур на перероблення та зберігання	1-зерно	місячна	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які мають власні або орендовані потужності та здійснюють перероблення чи зберігання зернових та олійних культур, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 4 числа місяця наступного за звітним періодом
17	Запитальник базового інтерв'ю	01-СГН	один раз на рік	Фахівець з інтерв'ювання	у термін, установлений територіальним органом Держстату
18	Запитальник щомісячного інтерв'ю	02-СГН	місячна	Фахівець з інтерв'ювання	у термін, установлений територіальним органом Держстату

1	2	3	4	5	6
19	Звіт про добування водних біоресурсів	1-риба	річна	Юридичні особи, які здійснюють рибогосподарську діяльність, територіальні органи рибоохорони, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 20 січня
20	Звіт про добування водних біоресурсів	1-риба	квартальна	Юридичні особи, які здійснюють рибогосподарську діяльність, територіальні органи рибоохорони, за переліком, визначеним органом державної статистики	не пізніше 10 числа місяця, наступного за звітним періодом
21	Лісогосподарська діяльність за 20__ рік	3-лг	річна	Юридичні особи, яким надано у користування або власність ліси, за переліком, визначеним органами державної статистики	не пізніше 28 лютого
22	Ведення мисливського господарства за 20__ рік	2-тп (мисливство)	річна	Юридичні особи, яким надано у користування мисливські угіддя, за переліком, визначеним органами державної статистики	не пізніше 28 лютого

Джерело: побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [4].

Відмітимо, що порівняно з 2015 роком коли Міністерство економіки і торгівлі України задекларовано реформу статистики, кількість форм по сільському господарству вже зменшено з 27 до 22. Однак, вважати це кардинальною реформою не варто,

так як у попередніх періодах постійно відбувався процес оптимізації та скорочення форм як в цілому по економічній ланці, так і по сільському господарству зокрема (рис. 1).

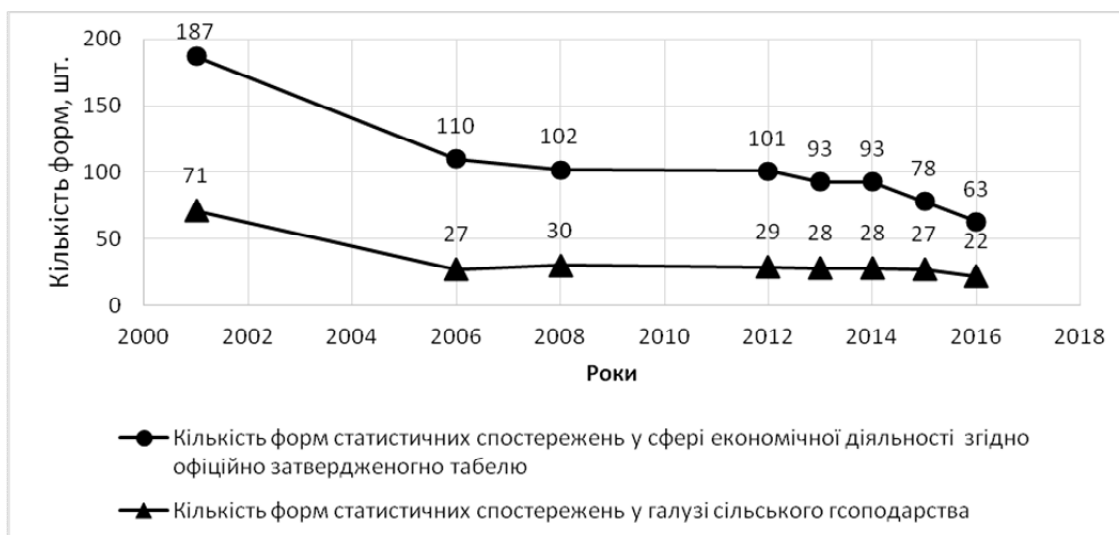

Рис. 1. Динаміка кількості форм статистичних спостережень у 2001-2016 роках

Джерело: побудовано авторами за даними Загального таблиця форм державних статистичних спостережень за відповідні роки [4].

Починаючи з 2001 року у якому діяло 63 (!) форми по сільському та рибному господарству та 8 спеціалізованих форм по лісовому господарству і мисливству, вже до 2006 року скорочено більше половини існуючих форм статистичної звітності. Чи слід вважати це позитивним зрушенням в процесі реформування державної статистики? Можливо. Проте, в окремих випадках раціональність скорочення є вкрай сумнівною. Зокрема, по лісовому господарстві у 2001 році діяли 7 спеціалізованих форм статистичної звітності:

1) № 1-лг* «Звіт про проведення ліскокультурних робіт»;

2) № 2-лг* «Звіт про обсяги продукції лісового господарства» (квартальна);

3) № 2-лг* «Звіт про обсяги робіт, послуг та продукції лісового господарства» (річна);

4) № 4-лг* «Звіт про залишки деревини на лісосіках і очищення місць рубок» (річна);

5) № 3 «Звіт про відпуск деревини, заходи догляду за лісом, підсочку і подібне користування» (річна);

6) № 5-лг* «Звіт про лісові пожежі» (річна);

7) № 12-лг «Звіт про проведення лісозахисних робіт».

У 2006 році їх залишилось дві. На даний час у галузі лісового господарства діє лише одна форма

статистичної звітності № 3-лг «Лісогосподарська діяльність за 20__ рік» (затверджена наказом Державної служби статистики України від 19.08.2014 р. № 243). Діючий звіт частково включає показники відмінених форм, однак далеко не всі. Як наслідок, значно зросли обсяги незаконних вирубок. Відтак варто замислитись: чи це справді реформа чи навмисне закриття очей українців на те скільки лісу

вирубано і вивезено. Адже немає інформації – немає і проблеми.

Також значно скоротилась інформаційна база державного управління у сфері землекористування. Зокрема, інформаційне забезпечення у сфері землекористування у 2001 році було представлено 15 формами, а у 2016 році – лише чотирма (табл. 2).

Таблиця 2

Стан інформаційного забезпечення у сфері землекористування

2001 рік – 15 форм	
Код	Назва
1-зем	Стан здійснення земельної реформи
2-зем	Звіт про землі, які перебувають у власності і користуванні
6-зем	Звіт про наявність земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності
6а-зем	Звіт про наявність зрошуваних земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності
6б-зем	Звіт про наявність осушених земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності
Додаток 1 до форми 6-зем, 6а-зем, 6б-зем	Довідка про зміну площ сільськогосподарських угідь в усіх категоріях земель
Додаток 2 до форми 6-зем, 6а-зем, 6б-зем	Звіт про землі, що відведені підприємств, організаціям та установам для несільськогосподарських потреб в постійне користування (володіння)
Додаток 3 до форми 6-зем, 6а-зем, 6б-зем	Звіт про землі, що відведені підприємств, організаціям та установам для несільськогосподарських потреб в тимчасове користування, а також про землі, надані для ведення сільського господарства та здійснення (без вилучення) геологознімальних, пошукових геодезичних та вишукувальних робіт
Додаток 4 до форми 6-зем, 6а-зем, 6б-зем	Звіт про повернення підприємствами, організаціями та установами земель наданих для несільськогосподарських потреб
Додаток 1 до форми 6а-зем	Довідка про технічний стан гідромеліоративних систем на зрошуваних сільгоспугіддях
Додаток 2 до форми 6б-зем	Довідка про технічний стан гідромеліоративних систем на осушених сільгоспугіддях
2-тп (рекультивация)	Звіт про рекультивацию земель, зняття і використання родючого шару ґрунту
4-зем	Звіт про здійснення заходів по охороні земель
5-зем	Звіт органів по земельних ресурсах про державний контроль за використанням та охороною земель
	
2016 рік – 4 форми	
11-зем	«Звіт про землі та земельні ділянки за цільовим призначенням і формами власності»
12-зем	«Звіт про землі та земельні ділянки за власниками та користувачами, формами власності»
15-зем	«Звіт про землі та земельні ділянки за цільовим призначенням та угіддями»
16-зем	«Звіт про землі та земельні ділянки за власниками та угіддями»

Джерело: побудовано авторами за даними Загального табеля форм державних статистичних спостережень за відповідні роки [4].

До 2015 року включно найбільш значимими були форми державної статистичної звітності з земельних ресурсів, зокрема форми кількісного обліку земель №№ 6-зем, 6а-зем, 6б-зем, 2-зем (Наказ Державного комітету статистики України від 05.11.1998 р. № 377). Згідно цих форм, з 1998 року органами земельних ресурсів вівся кількісний облік земель, їх розподіл по угіддях і землекористувачах. Найбільш затребуваною з них була форма 6-зем «Звіт про наявність земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддях та видами економічної діяльності», яка в свою чергу є основою для визначення Кф (коефіцієнта функціонального використання ділянки) при розрахунку нормативної грошової оцінки земель, сплати земельного податку. З 2016 року ці форми

скасовані. Натомість Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.12.2015 р. № 337 затверджено:

– форму звітності № 11-зем (квартальна) «Звіт про землі та земельні ділянки за цільовим призначенням і формами власності» та Інструкцію щодо її заповнення;

– форму звітності № 12-зем (річна) «Звіт про землі та земельні ділянки за власниками та користувачами, формами власності» та Інструкцію щодо її заповнення;

– форму звітності № 15-зем (квартальна) «Звіт про землі та земельні ділянки за цільовим призначенням та угіддями» та Інструкцію щодо її заповнення;

Бухгалтерський облік

– форму звітності № 16-зем (річна) «Звіт про землі та земельні ділянки за власниками та угіддями» та Інструкцію щодо її заповнення.

За інформацією Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру кількісні дані адміністративної та статистичної звітності є основним джерелом інформації, зокрема, для Моніторингу земельних відносин в Україні, який запроваджується з метою підвищення прозорості земельних відносин, підвищення інвестиційної привабливості земельної сфери за рахунок якісних та систематизованих даних [3]. Разом з тим, порівняння змісту відмінених та нових форм свідчить про відсутність у нових формах ряду важливих показників, які узагальнювались протягом останніх 18 років. Варто наголосити, що таке скорочення відбулося напередодні визначення умов запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення.

II. *Передача статистичної звітності на адміністрування іншим державним відомствам.* Міністерство економіки і торгівлі України запропонувало передати на адміністрування державним органам 75 форм статистичної звітності. Безумовно, Держстат погодився на передачу лише двох з них. 42 форми, на думку Держстату, можуть бути передані лише з відповідними змінами до

нормативно-правових актів та за погодження з відповідними органами виконавчої влади.

Пропозиція передачі ряду форм статистичної звітності на адміністрування до інших міністерств і відомств викликає сумнів. Як відзначають фахівці в галузі статистики, на підготовку справжнього фахівця із статистики необхідно витратити багато років і значні кошти, які суспільство вже витратило, підготувавши потрібну кількість висококласних професіоналів. У разі передачі іншим органам виконавчої влади функцій збору і обробки статистичної інформації, ці професіонали будуть звільнені та в умовах скорочення чисельності апарату міністерств і відомств навряд чи знайдуть собі роботу. Міністерства і відомства будуть вимушені здійснювати підготовку статистиків, витрачаючи на це значні кошти. Окрім цього, ще більш значні суми мають бути витрачені на придбання необхідного обладнання, програмного забезпечення тощо [2].

Сільськогосподарська статистика складає третю частину усіх форм статистики економічної діяльності, що затверджені та узагальнюються Державною службою статистики (рис. 2), а тому питання її скорочення та передачі до Міністерства аграрної політики і продовольства України піднімається реформаторами найчастіше.

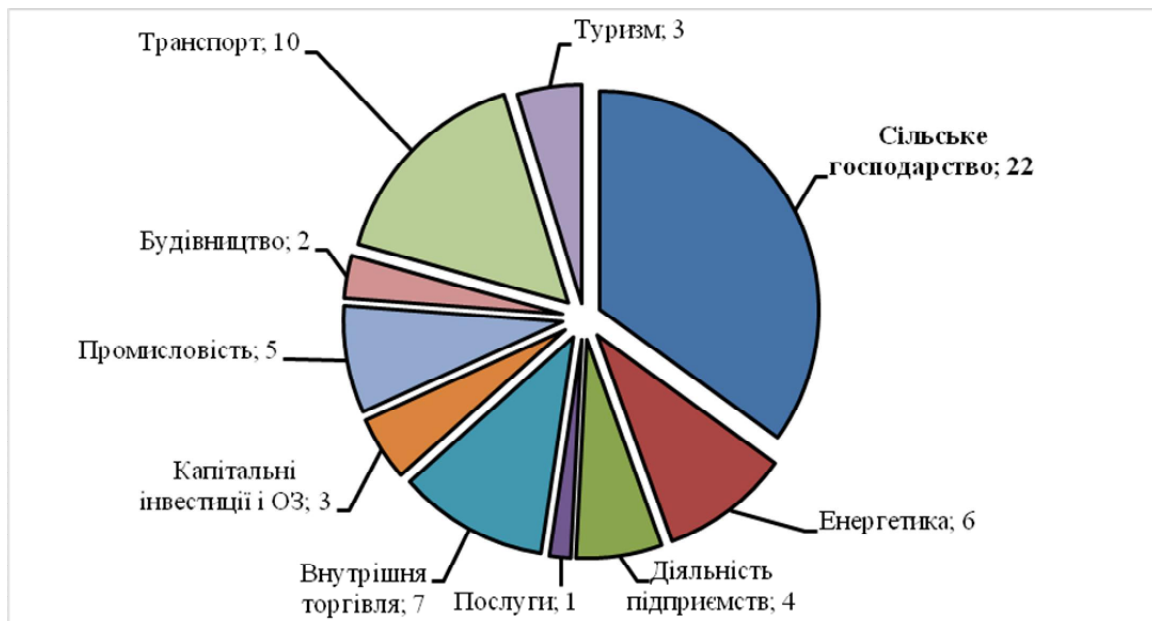

Рис. 2. Галузева структура статистики економічної діяльності у 2016 році

Джерело: побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [4].

До переліку форм, що мають бути передані, потрапляють і 2 найголовніші форми, в яких узагальнюються показники сільськогосподарської діяльності: 50-сг (річна) «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 20__ рік» та 2-ферм (річна) «Основні показники господарської діяльності фермерського господарства, малого підприємства у сільському господарстві за 20__ рік». Дані форми Міністерством економіки і торгівлі України запропоновано передати на адміністрування до Мінагрополітики. У відповідь

Держстат надав чіткі пояснення щодо неможливості такого кроку.

Форма 50-сг використовується для визначення ефективності сільськогосподарського виробництва у сільськогосподарських підприємствах, рівня рентабельності основних видів сільгосппродукції, структури витрат на їх виробництво, для розрахунку натурально-вартісних балансів основних продуктів харчування, відстеження рівня та динаміки цін на придбану сільськогосподарськими підприємствами продукцію для здійснення сільськогосподарського

виробництва. Інформація також необхідна для оцінки елементів економічних рахунків сільського господарства (ЕРСГ), розрахунків макропоказників по сільському господарству для СНР.

Дані форми 2-ферм використовуються для визначення ефективності сільськогосподарського виробництва у фермерських господарствах і малих сільськогосподарських підприємствах, рівня рентабельності основних видів сільгосппродукції, структури витрат на їх виробництво. Обстеження здійснюється на вибірковій основі.

Крім того, інформація цих форм звітності необхідна для квартальних та річних розрахунків ВВП виробничим методом.

Отже, при обґрунтуванні напрямів реформування аграрної статистики не варто піднімати питання про передачу на адміністрування до Мінагрополітики діючих форм, що, в принципі, є неможливим з точки зору кадрового та технічного забезпечення та нелогічним з точки зору методико-методологічного забезпечення. Натомість слід вести мову про необхідність запровадження особливого інформаційного ресурсу – відомчої аграрної статистики як основи інформаційного забезпечення моніторингу аграрного ринку.

Державна статистика – це офіційна, централізована система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання загальнодержавної статистичної інформації.

Відомча аграрна статистика – це статистика, яка має доповнити офіційну державну статистику актуальними даними з метою використання для прогнозування, оцінки можливих наслідків тих чи інших законодавчих ініціатив у сфері аграрної політики держави. Наприклад, для оцінки впливу на ефективність сільського господарства прийнятих змін в оподаткуванні, сільськогосподарському землекористуванні, ціноутворенні на сільськогосподарську продукцію. Особливо актуальним завданням є вирішення проблеми інформаційного забезпечення моніторингу аграрного ринку.

Запровадження відомчої аграрної статистики вимагає здійснення ряду фінансових та організаційних заходів. Вагомою є потреба у висококваліфікованих фахівцях, експертах, які володіють методологією та методиками статистичних досліджень. Неодноразово в науково-експертних колах висловлювались пропозиції, в тому числі і від відділу методології обліку та аудиту ННЦ «Інститут аграрної економіки», щодо створення в Міністерстві Департаменту відомчої аграрної статистики, який матиме вертикально інтегровану структуру і включатиме відповідні відділи в обласних і районних державних адміністраціях. Слід погодитись, що на сьогодні в Міністерстві аграрної політики і продовольства відсутні фахівці, які б забезпечили методичну та методологічну основу вирішення цього питання. Натомість у Державній службі статистики України функціонує штат належним чином підготовлених професіоналів-статистиків. Більше

того, вони мають можливість постійно удосконалювати свої навички взаємодіючи з структурними одиницями відомства, відповідальними за статистику по інших галузях економіки. Таким чином, дублювання фахівців-методологів по всіх галузевих міністерствах є недоцільним та сприятиме не зменшенню, а навпаки збільшенню витраток державного бюджету на їх підготовку та оплату праці.

III. Якість та достовірність інформаційної бази, що узагальнюється державною статистикою. У руслі реформування статистики, передусім слід вести мову про удосконалення інформаційної бази, що узагальнюється державною статистикою. Сьогодні проблемою інформаційного забезпечення управління на галузевому та державному рівні є відірваність статистики і стандартів бухгалтерського обліку. Традиційно у радянські часи бухгалтерський та статистичний облік чітко ув'язувався та контролювався по системі звітності. Колишня інформаційна система базувалась на бухгалтерському документуванні кожного факту господарювання та перехресній ув'язці показників по різних видах звітності. Фактично статистична звітність підтверджувалась бухгалтерською. Домінувала контрольна функція бухгалтерської системи, що забезпечувала достовірність статистичної звітності. Реформами зруйновано радянську систему звітності. Основою обліково-інформаційного забезпечення галузевого управління стали статистичні спостереження. Відтепер вони не контролюються системою бухгалтерської звітності. Певна безконтрольність, посилена інституціональною ментальністю, сприяє негативним адміністративним впливам на достовірність інформації, породжує серйозні загрози для фінансової безпеки підприємств та аграрної галузі в цілому. Такими загрозами є державні рішення щодо скорочення і відміни програм бюджетної підтримки, ініціативи щодо відміни спрощеної системи оподаткування, обґрунтовані на основі високих показників рентабельності сільськогосподарського виробництва, що декларує державна статистика. В цьому аспекті напрямом реформування мають стати заходи з підвищення статусу бухгалтерського обліку в управлінні.

Висновки. Підводячи підсумки піднятої проблеми варто погодитись, що реформування, яке наразі є найбільш актуальним трендом державної політики в усіх соціально-економічних сферах, звісно не може оминати й головну інформаційну «жилу» макроекономічного управління – державну статистику. Однак, не слід нехтувати тим фактом, що за результатами Адаптованої глобальної оцінки національної статистичної системи, проведеної представниками Європейської комісії, Європейської асоціації вільної торгівлі та Економічної комісії ООН для Європи наприкінці 2011-го року, статистика України визнана такою, що значною мірою відповідає європейським вимогам, а інформація, що виробляється органами державної статистики, є продуктом високої якості [2].

Бухгалтерський облік

Вузькоспеціалізована інформація про сільськогосподарську діяльність, збір якої покладається в основу ідеї запровадження відомчої аграрної статистики, є вкрай важлива для моніторингу аграрних ринків, ефективного галузевого управління та прогнозування економічного розвитку сільських територій. Немає принципової різниці яка саме державна інституція буде виконувати цю функцію. За наявності відповідного фінансування це може бути Міністерство аграрної політики та продовольства України, окремі науково-дослідні інститути чи установи Національної академії аграрних наук України. Адже поряд з адмініструванням статистичних даних, ключовими функціями цієї інституції мають стати:

– обґрунтування методології відомчої аграрної статистики на базі масштабних досліджень та опитування різних експертних груп державного та приватного секторів;

– розробка, апробація та реалізація методик інформаційного наповнення, збору та узагальнення статистичної інформації;

– розробка та впровадження навчальних програм для підготовки кадрів.

Для виконання цих завдань найбільш готовим у кадровому, методичному та організаційному плані є відповідний департамент Державної служби статистики України. В Міністерстві аграрної політики та продовольства України чи наукових інститутах для виконання даних завдань потрібне додаткове фінансове та кадрове забезпечення створення додаткового підрозділу. В будь-якому випадку процес реформування державної статистики повинен бути зваженим, відповідати інформаційним запитам користувачів інформації та враховувати інституціональне середовище України.

4 Список використаних джерел

1. Експерти обговорили «за круглим столом» проблеми оцінки результативності галузі сільського господарства за підсумками 2015 року // Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/1736--l-r-2015-.html>

2. Манцуров, І. Реформувати не можна знищити // Громадська спілка «Економічний дискусійний клуб» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/blog/reformuvaty-ne-mozhna-znyshchyty>

3. Нові форми адміністративної звітності з кількісного обліку земель // Головне управління Держгеокадастру у Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zemreszak.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1385:2016-05-16-10-11-44&catid=2:2010-10-20-19-51-05&Itemid=1

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

5. Ревенко, А. Реформування статистики: коли менше не краще / А. Ревенко // Дзеркало тижня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/reformuvannya-statistiki-koli-menshe-ne-krasche-.html>

6. Рекомендації економічного дискусійного клубу щодо реформування системи державної статистики, запропонованої МЕРТ // Економічний дискусійний клуб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/diyalnist/rekomendaciyi-ekonomichnogo-dyskusiynogo-klubu-shchodo-reformuvannya-systemy-derzhavnoyi>

7. Реформування системи державної статистики // Кафедра статистики КНЕУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fisit.kneu.edu.ua/ua/depts9/k_statystyky/news_kafstat/diskusiy/

8. Уряд затвердив проєкт реформування Держстату // Офіційний сайт Міністерства економіки та торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b2128a51-5c5b-4794-a1cb-5c10d56036f2&title=UriadZatverdivProektReformuvannyaDerzhstatu>

4 References

1. National Scientific Centre «Institute of Agrarian Economics». (2016). Eksperty obhovoryly «za kruhlym stolom» problemy otsinky rezul'tatyvnosti haluzi sil'skoho hospodarstva za pidsumkamy 2015 roku [Experts discussed the problem of assessment of the agriculture results of 2015]. Retrieved from <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/1736--l-r-2015-.html>

2. Mantsurov, I. (2015). Reformuvaty ne mozhna znyshchyty [Reform cannot be destroyed]. Retrieved from <http://edclub.com.ua/blog/reformuvaty-ne-mozhna-znyshchyty>

3. Holovne upravlinnia Derzhheokadastru u Zakarpatskii oblasti (2016). Novi formy administratyvnoi zvitnosti z kil'kisnoho obliku zemel [New forms of administrative reporting for the quantifying accounting of land]. – Retrieved from http://zemreszak.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1385:2016-05-16-10-11-44&catid=2:2010-10-20-19-51-05&Itemid=1

4. The official website of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <http://ukrstat.gov.ua>

5. Revenko, A. (2015). Reformuvannya statystyky: koly menshe ne krashche [Reform of statistics: when less is not better]. In *Dzerkalo tyzhnia*. Retrieved from <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/reformuvannya-statistiki-koli-menshe-ne-krasche-.html>

6. Rekomendatsii ekonomichnogo dyskusiynoho klubu shchodo reformuvannya systemy derzhavnoi statystyky, zaproponovanoi MERT [Recommendation of economic discussion club on reforming state statistics offered by the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine]. Retrieved from <http://edclub.com.ua/diyalnist/rekomendaciyi-ekonomichnogo-dyskusiynogo-klubu-shchodo-reformuvannya-systemy-derzhavnoyi>

7. Kafedra statystyky KNEU. (2015). Reformuvannya systemy derzhavnoi statystyky [Reform of the system of state statistics]. Retrieved from http://fisit.kneu.edu.ua/ua/depts9/k_statystyky/news_kafstat/diskusiy/

8. Pres-sluzhba Minekonomrozvytku. (2015). Uriad zatverdyl proekt reformuvannya Derzhstatu [The government approved a draft reform of State Statistics]. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b2128a51-5c5b-4794-a1cb-5c10d56036f2&title=UriadZatverdivProektReformuvannyaDerzhstatu>